

La Barcelona regalada, en solfa

El 1910, el Paral·lel de Barcelona és una avinguda perfectament configurada, i amb una ànima pròpia. Amb la Primera Guerra Mundial, eixampla la màniga per a acollir bohemis, rendistes i mitges virtuts de tot Europa, sobretot de l'Europa en guerra, i Barcelona es fa cosmopolita, més llibertina i més tolerant.

El consum de cocaïna s'estén tant que la premsa se n'ocupa habitualment. Les autoritats pensen que no cal perseguir-la.

En venen els porters dels cabarets, les venedores de mistos i de tabac, i els enllustradors. La gent porta a la butxaca un petit flascó de vidre d'on treuen la màgica pols blanca que ensumen.

La droga es popularitza i fins i tot es converteix en objecte d'atenció artística.

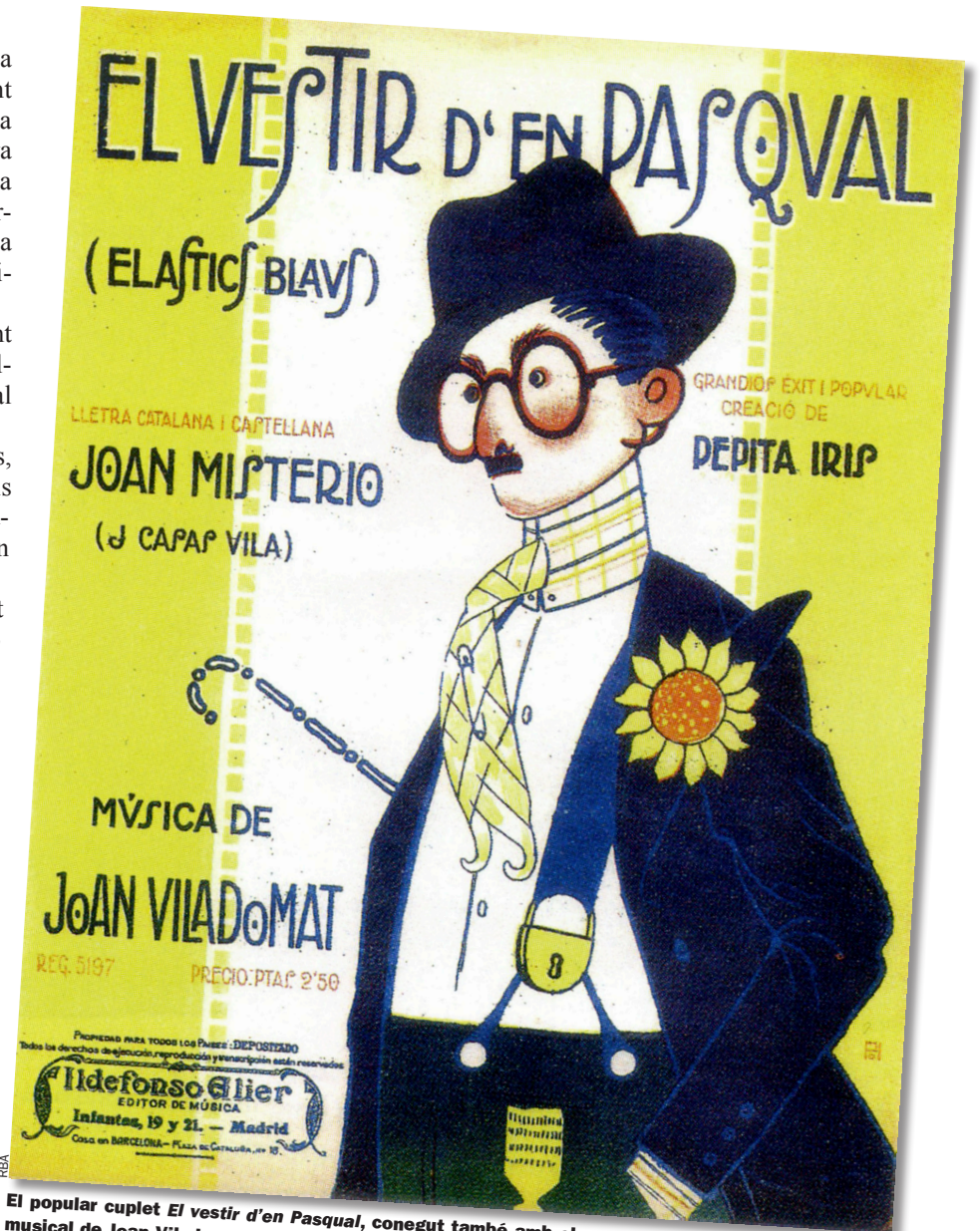
El 29 d'octubre de 1926 s'estrena al Teatre Victòria el quadre líric *El tango de la cocaïna*.

Se n'hi fan més de cinc-centes funcions i es torna a representar al Teatre Apol·lo el 1930. L'espectacle porta el subtítol “*sketch' guiñolesco en cuatro visiones*”, i també l'anomenen “*guinyol líric*”.

El llibret és de Josep Amich i Bert, *Amichatis*, i la música, d'un ex-seminarista de la plana de Vic nascut a Manlleu el 8 de febrer del 1885, Joan Viladomat i Massanas, germà de l'escultor Josep Viladomat.

Establert a Barcelona a vint-i-un anys, on arriba per a estudiar piano al Conservatori del Liceu, esdevindrà un dels compositors catalans més prolífics i versàtils de peces lleugeres amb més de 500 títols.

La Barcelona d'aleshores —en concret, la del Paral·lel, que va convertir Joan Viladomat en un creador de peces immortals i variades (de xotis a sardanes) com *El vestir d'en Pasqual* o *Fumando espero*, moltes de les quals fan la volta al món— ha estat reconstruïda pel periodista, músic, actor i escriptor Jaume Collell (1956) en el llibre *El músic de l'americana vermella* (RBA).

El popular cuplet *El vestir d'en Pasqual*, conegut també amb el nom *Elásticos blaus*, és una creació musical de Joan Viladomat. La lletra és de Juan Misterio, pseudònim de Joan Casas Vila.

La biografia del prolífic compositor Joan Viladomat i Massanas (Manlleu, Osona, 1885-Barcelona, 1940) ens retorna a la Barcelona regalada de les primeres dècades del segle XX, la del Paral·lel. L'ha publicada Jaume Collell a l'editorial RBA amb el títol ‘El músic de l'americana vermella’.

Pepet Lluís Martínez, Joan Viladomat, la vedet Nelly Santigosa, l'actor Salvador Sierra, el dramaturg Joaquim Montero i Amchatis. Ajupida, Pilar Arcos, divulgadora de *Fumando espero*.

Al Conservatori del Liceu, Viladomat coincideix amb Joaquín Zamacois Soler, un noi nou anys més jove que ell que també compon cançons per als artistes seguint el model del seu pare, Joaquín Zamacois Zabala, un músic basc format a Madrid i autor reconegut de cuplets.

Un cop establerts a Barcelona, el negoci familiar dels Zamacois comporta l'obertura d'una acadèmia de varietats al carrer Conde del Asalto, ara Nou de la Rambla, el que enllaça el Paral·lel amb la Rambla.

Viladomat aplica el sistema i obre una acadèmia al mateix carrer, on n'hi ha una altra de molt coneguda, la del mestre Vicenç Pastallé, pianista i autor acreditat de sarsueles que acceptarà compondre moltes partitures conjuntament amb Viladomat, tot i que hi ha molts anys de diferència entre ells.

La peça més aclamada de Pastallé i Viladomat és, diu Jaume Collell, *El foxtrot de las campanas*, que obté un ressò internacional. Tots dos signen també la música de la revista que inclou el tan-

go immortal *Fumando espero*, escrit per Félix Garzo, pseudònim d'Antoni Josep Gaya, de pares tortosins, periodista i llibretista català en llengua espanyola de sarsueles i revistes.

El cuplet *El vestir d'en Pasqual* és un dels títols que traspassen el silenci de la Guerra Civil. El senyor Pasqual és propietari del pis on Viladomat té l'acadèmia, un propietari que accepta llogaters a casa amb la condició que ell hi mantingui una habitació.

Vés a saber, pensa Jaume Collell, si aquest és l'home inspirador d'*El vestir d'en Pasqual*, el dels elàstics blaus subjectats amb *candaus*, que així és com es veu en l'edició impresa de la cançó.

La cançó s'edita en disc el 1923, però la fa popular al Paral·lel la cupletista Pepita Iris, que també ha passat a la història per haver estrenat, l'abril de 1924, la versió cantada de la famosa sardana de Vicenç Bou *Llevantina* a Sabadell, o sigui, dos anys després d'haver-se'n fet l'estrena instrumental, gràcies a la lletra de dos sabadellencs, Joan Seracant i Ramon Ribera.

La lletra d'*El vestir d'en Pasqual* és del periodista del setmanari *Papitu* Joan Casas Vila, que signa les seves creacions amb el nom de *Juan Misterio* i mor jove, a 39 anys, poc temps després, el 1925.

Deixa lletres de cançons tan conegudes com *Les caramelles*, que compon i canta Cándida Pérez (Olot, la Garrotxa, 1893 - 1989) i que comença amb "al cel brillaven milers d'estrelles, era de Pasqua l'hermosa nit, el vent llençava les caramelles, cançons alegres entre el brogit."

El Joan Viladomat que edita pasdobles i foxtrots a Berlín i Nova York; crea peces immortals; pot satiritzar el catalanisme i el feminisme, però, alhora, dedicar la cançó sardana *Catalunya plora!* a la memòria d'Àngel Guimerà; agermana català i castellà; camina de bracet amb

uns altres compositors, i pot viure la nit barcelonina sense deixar de treballar infatigablement no surt del no-res i és

Mosaic de partitures del compositor que denoten la varietat de gèneres musicals, a banda de la riquesa gràfica de les edicions.

el fruit d'una determinat país i d'un determinat moment històric.

La formació. A la biografia de Jaume Collell descobrim que Joan Viladomat pot formar-se, com a persona i com a músic –i així penjarà la sotana de seminarista–, gràcies a la primera gran empresa civilitzadora i socialitzadora de la francmaçoneria: els cors de Clavé.

Quan el futur músic neix a Manlleu el 1885, les societats corals creixen com bolets a la conca del Ter. N'hi ha a dotzenes.

Primer neixen les impulsades per Clavé i, en un cas similar a l'escoltisme, després les promou l'Església per a no perdre pistonada i mantenir la influència i el poder.

Josep Anselm Clavé, maçó il·lustre i republicà, ha assistit, el 1862, a la fundació de la societat coral El Progrés, a Manlleu. Al cap de 15 anys neix la societat coral L'Estrella; el 1886, la societat coral L'Aurora Manlluenca; el 1896, la societat coral La Lira, i el 1893, el cor de l'Acadèmia de la Joventut Catòlica, entitat que ja fa setze anys que funciona.

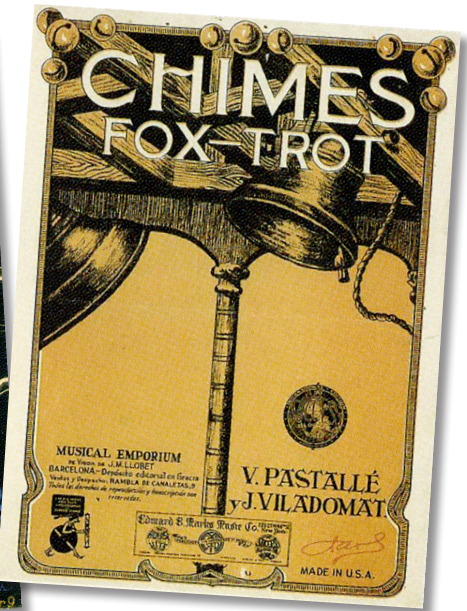
El futur músic rep les primeres lliçons de solfeig a l'escola municipal de música, que no fa gaire que funciona, i al començament del 1900, a 14 anys, ja toca el flautí a la flamant banda municipal que s'articula a l'entorn de l'escola.

El noi va amunt i avall amb la banda, que amenitza les celebracions religioses i també les profanes, com la festa dels pescadors de la societat L'Aurora i, evidentment, en el passant de la festa major.

Fill d'un barber, no hauria pogut optar per una professió artística sense la xarxa social del tombant de segle, establerta a Manlleu, com en tantes poblacions, per l'acció i l'exemple dels maçons, bàsicament, i, posteriorment, dels catalanistes.

A més, se sent captivat, de ben jove, a banda de la música, pel dibuix i la pintura, aficions que conrea tota la vida.

La societat que acomboia el fill del barber, reporta Jaume Collell, disposa d'una rica i diversificada vida associativa, que inclou una trentena d'entitats, molt actives.

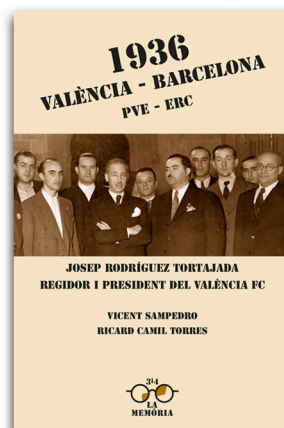
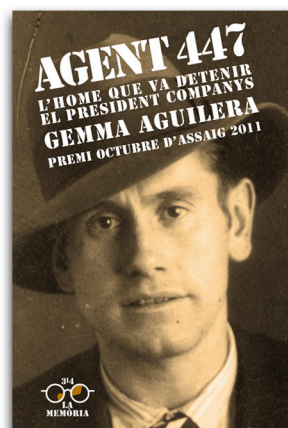
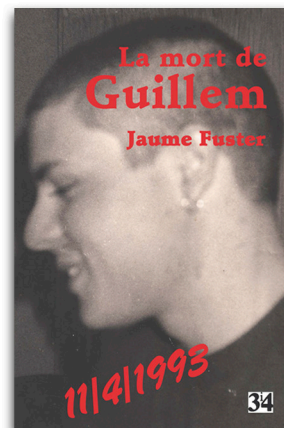

Edició d'El foxtrot de las campanas, datada a Berlín els anys 20. A Nova York aquesta partitura s'edita el 1923 amb el títol Chimes Fox-trot. Viladomat ha creat la peça amb Vicenç Pastallé.

Al marge de les associacions corals, destaquen l'ateneu, el casino, el Foment Mercantil, l'Associació de les Tres Classes del Vapor, la Societat Cooperativa Manlluenca i l'Associa-

ció Catalanista Rafael Casanova. Joan Viladomat dedica la primera composició a aquesta entitat, *L'orfeneta*.

Lluís Bonada

Edicions Tres i Quatre / València

RECUPEREM LA NOSTRA MEMÒRIA

Pots seguir-nos a **Facebook i Twitter**

Visita la nostra botiga virtual en www.tresiquatre.com